

Avsender: Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn.

”Historiske” aktiviteter i høst:

22 aug kl 19, 23- 24 sept kl 12-17 Cirkusdager på Follo museum (FM).

29-30-31 aug kl 12-16 Håndverksdager på Follo Museum

Salmaker, møbeltapetserer, bunadstilvirker, kurvmaker, hovslager, smed, håndvever, gullsmed, tømrer, forgyller og gjørtler arbeider på gamlemåten

31aug kl 13 ”Fleskeskinka” Barneprogram v/skuesp. Noralv Teigen. FM.

11 sept kl 19 Kulturkveld. Kåseri og gammeldansmusikk. Follo Museum.

14 sept kl 12-16 Vår medisinske kulturarv. Husflidsdag/kulturminnedag FM

17 sept kl 19 Drømmen om Kina v/Johanne Hvidtfelt. Follo Museum.

15 okt kl 19 Metallfletting/loffer-handverk. Follo Museum

23 okt kl 19 Fra rallarorgel til konsertinstrument. Trekkespillets historie FM

6 nov kl 19 Beskrivelser fra Follo i Sigrid Undsets forfatterskap. E.Aas. FM.

22-23 nov kl 12-16 Julemarked – Frogn Husflidslag. På Follo Museum.

8 des kl 18-20 Førjulsverksted-halmarbeid. På Follo Museum.

14 des kl 12-16 Førjulsdag på Follo Museum. Kjøretur med hest.

28 des kl 14 Julebukk på Follo Museum. Premie til best utkledd julebukk.

Oppegård historielags styre:

Formann

Erik Ballangrud

Tlf. 66 82 03 78

E-mail: erik.ballangrud@c2i.net

Sekretær

Egil Wenger

Kasserer

Elisabeth Storløkken

Styremedlemmer

Geir Bagge-Skarheim

Eivind Barca

Sigurd Birkelund

Sverre Christiansen

Arno Mong Daastøl

Siri Madeleine Iversen

Redaksjonskomite

Erik Ballangrud, Arno Mong Daastøl,

Siri Madeleine Iversen og Egil Wenger

NETTSIDE

Historielaget har opprettet egen nettside under adresse:

oppegaard-historielag.org

Her har vi lagt inn alt du trenger å vite om Historielaget. I tillegg kommer artikler og bilder (flere kommer etter hvert) og Oppegårds historie i telegramstil kronologisk og Oppegård Leksikon.

Omslagstegningen viser Café Rasten tegnet av Oppegårdkunstneren Agnes Dæhlie. Hentet fra Oppegårdplatten 1983.

HØSTENS PROGRAM

Lørdag 6. sept Eventyrfestival med markedsdag på Kolbotn. Vi vil være representert både på markedsdagen og som post i Eventyrstien.

Torsdag 18. sept. kl 1900 Medlemsmøte i Grendehuset på Oppegård.

Vi tar opp aktuelle saker, bl. a.:

Øvreskogen med tilførselsvei, Slorene. Tilgang til skogområdene på Greverud. Natur- og kultursti langs Sætrebekken.

Lørdag 11. oktober kl 1100. Rusletur.

Tirsdag 18. november kl 1900. Besøk på Landbruksmuseet. Omvisning, film (multimediashow), foredrag om det eldste jordbruket i Follo, og bespisning. Subsidiert pris kr. 50.-.

Påmelding tlf: 66 82 03 78.

Sett av datoene nå! Følg med i ØB for nærmere detaljer.

ooooOoooo

Forts fra side 9:

Fra sommeren 2002 har saga vært kjørbar, og våren 2003 er det kjørt flere demonstrasjoner for interesserte grupper på bestilling, samtidig som det er arrangert demonstrasjoner for publikum to onsdager i juni. Det planlegges åpne dager for demonstrasjon og informasjon også til høsten. Historielagets medlemmer anbefales å delta. Som deltaker vil en også kunne kjøpe en kortversjon av historien om etablering av saga.

Utviklingen av sagbruk, og senere både mølle-virksomhet og kruttproduksjon, i Gjersjøelva anses for å være den første industriutviklingen i Oppegård kommune. Selv om Ljansgodset fysisk lå i Oslo (Aker), var godset i perioder eier av det meste av det arealet som i dag utgjør Oppegård kommune. Godset var også eier av flere større gårdsbruk med tilhørende husmannsplasser i Oppegård. Utviklingen av Oppegård er derfor tett knyttet til utviklingen for Ljansgodset på 17- og 1800-tallet.

E. Wenger

SKOGKOLONIEN ROLAND

På en rusletur i regi av Ski Historielag på forsommeren presenterte skogbestyrer Reidar Haugen det han kalte "Den utrolige historien". Den dreide seg om etablering av "Skogkolonien Roland" - dypt inne i Ski-skogene.

Utgangspunktet for turen var Sandbakken i Østmarka, på grensen mellom Ski og Oslo. Etter å ha blitt vist eksempler på gudebilder malt på fjellvegger i området (v/Helmut Roloff), gikk turen ned til Rolandsjøen litt lenger sør. Her kom vi inn i et hytteområde som altså viste seg å være Skogkolonien Roland.

Hvordan denne hyttebyen, ca 70 hytter i tallet - den gang kalt "koloni", og faktisk fortsatt betegnes slik - oppsto, berører oss i Oppegård.....

Før og under krigen teltet mange mennesker på de nå kjente tuftene ved Bestemorstranda i Oppegård, og på Bekkensten. Tyskerne beslagla imidlertid telt og ryggsekker i 1942, og teltene ble erstattet av et slags papphytter bestående av vannfast og slitesterk papp med listverk (hver på ca. 5 m²). Etter hvert ble sommergjestene med sine papphytter litt for synlige for fastboende langs Ingierstrandveien. Bygningsrådet i Oppegård hadde – etter initiativ fra fastboende – vedtatt rivning, men dette ble flere ganger utsatt.

Feriefolket skjønnte nok at det brant et blått lys for hvor lenge de skulle få lov å sette opp sine "hytter" ved Bunnefjorden hver sommer. De satte i gang leit etter alternativer, som måtte være uten naboer, men likevel nær sjø. Ingen tilbud falt i smak, selv om alternativer i Oppegård, lokaliseringer i Bærum, Aker, og endatil Enebakk, var inne i bildet. Først da Ski kommune tilbød et område rundt Rolandsjøen, ble det fart i sakene. Så tok feriefolket med seg sine forbedrede papphytter fra Bestemorstranda og Bekkensten – årene hadde gått og det var blitt 1948 – og flyttet ferieplassen sin "inn i skogen". Etter hver ble selvsagt papphyttene erstattet av mer og mer permanente hytter.

Avtalen de fikk med Ski var likevel ikke uten krav. Det er for eksempel ikke etablert noe avløp til Rolandsjøen. Sjøen var den gang – og er det fortsatt i dag – helt fri for forurensning. Så feriefolket fra den gang, og deres etterkommere i 3 og 4. ledd, har vist en imponerende ansvarlighet for sitt feriemiljø. I Rolandsjøen finnes ikke motordrevne båter, bare kanoer – og en robåt, som redningsbåt. Rolandsjøen er for øvrig øverste vann i Langen-vassdraget, og den eneste sjøen i Ski som pr. i dag er erklært forurensningsfri. En artig historie..... Moralene er, du kan alltid finne noe interessant for deg selv, ved å besøke naboen.

Takk til Ski Historielag og Reidar Haugen.

Rusleturdeltaker Egil Wenger

Fra v. form. Finn Amundsen og skogbest. Reidar Haugen

INGIERSTRAND BAD

Vi registrerer at Ingierstrand bad igjen er på dagsorden og at vår ordfører er optimistisk med tanke på å finne noen som kan utnytte denne perlen av en bygning før forfallet kommer for langt. Vi registrerer også at en annen perle, Ekebergrestauranten, er under rehabilitering og skal fremstå i sin fordums glans.

SKILTING AV VEIFAR

Som det vil fremgå av en artikkel i dette bladet er skilting-en av Østre Oldtidsvei fra Sætre-skogen til Nylenna nå gjennomført Av Oppegård Vel. Vi synes denne skiltingen er forbildelig og vi vil benytte dette opplegget som mønster for skilting av de øvrige Oldtidsveiene i Oppegård. Kommunen må påvirkes til å benytte seg av Plan- og Bygningsloven for å fastslå at Oldtidsveiene skal ha fri passasje for allmenheten og at de skal kunne ryddes og skiltes.

FRIFO Forum for miljø og friluftsliv i Oppegård

Er en sammenslutning av Naturvernforbundet, Historielaget, O-gruppa i KIL, Skiforeningen, Speiderrådet og Jeger- og fiskerforeningen. Gruppen vil arrangere et åpent møte med politikerne i kommunestyresalen torsdag 28. august kl 1800 hvor partiene får anledning til å redegjøre for sine programløfter innenfor organisasjonslivet, miljø, natur, friluftsliv og **kulturminnevern**. Møt opp og krev svar på dine spørsmål innenfor disse områdene.

OPPEGÅRD BYGDELEKSIKON

Oddbjørn Jonstad har utgitt et 100-siders leksikon med en masse opplysninger om Oppegård før og nå. Siden Erik Ballangrud har et lignende leksikon liggende på Historielagets hjemmeside er disse to blitt enige om at Jonstad i samarbeid med Erik Ballangrud utgir en ny utgave med navnet **OPPEGÅRD LEKSIKON** med enda flere oppslagsord. Denne vil komme i handelen i slutten av august. Leksikonet er uten illustrasjoner. Her vil du finne svar på det meste av det du lurer på om Oppegård og finner du det ikke, eller du finner feil, så gi forfatterne et tips slik at en senere utgave kan bli enda bedre.

*Erik Ballangrud
formann*

HELLERASTEN SKOLE

Da Hellerasten skole sto ferdig i 1967 ga entreprenøren, Olav Selvåg, denne skulpturen til skolen. "En gutt som leker med sin hund", utført av Per Ung.

En liten kuriositet

BRO OVER GJERSJØEN !

I ØB fra 1920 finner vi følgende i et referat fra kommunestyremøte

Påkrævede veianlæg

Bygdevei anlæg:

1. Tyrigraven - Oppegård kirke
2. Veianlæg Oppegård st. – Kurud med bro over Gjersjøen

... og vi som har problemer med å få gjenhør for at det er et gammel veifar her!

KIRKEVEIDAGEN

Første Pinsedag gjennomførte vi et vellykket arrangement i samarbeid med Oppegård menighetsråd. Etter frluftsgudstjeneste med barnedåp og altergang fortalte Eivind Barca en stor forsamling om Oppegårds historie, spesielt om hvordan Gerdarudin (Svartskog) utviklet seg til å bli et blomstrende og rikt samfunn som hadde råd til å holde egen kirke og egen prest. Han fortalte om hvordan gårdene utviklet seg og ble oppdelt og hvordan de mange steingjerdene passet inn i dette. Han fortalte også om Oldtidsveiene og deres betydning. Etter foredraget tok han oss med på en rusletur langs Kirkeveien ned mot Rytterkleiva. De sprekeste gikk helt ned til Kirkeledet sammen med Bjørn Lunder..

VÅRTUR TIL FROGN

Den 15. mai beveget vi oss utenfor kommunen og besøkte Follo Museum i Drøbak. Her fikk vi servert festlig musikk av Follo Gammeldansensemble under ledelse av Kathleen Brevik. Mellom musikkinnslagene kåserte hun om hvordan musikklivet var i Follo og spesielt på Ljansgodset for 100-150 år siden. Det er utrolig nok bevart mange håndskrevne noter fra den tiden. Etter konserten var det anledning til å se seg om i Børsumgården.

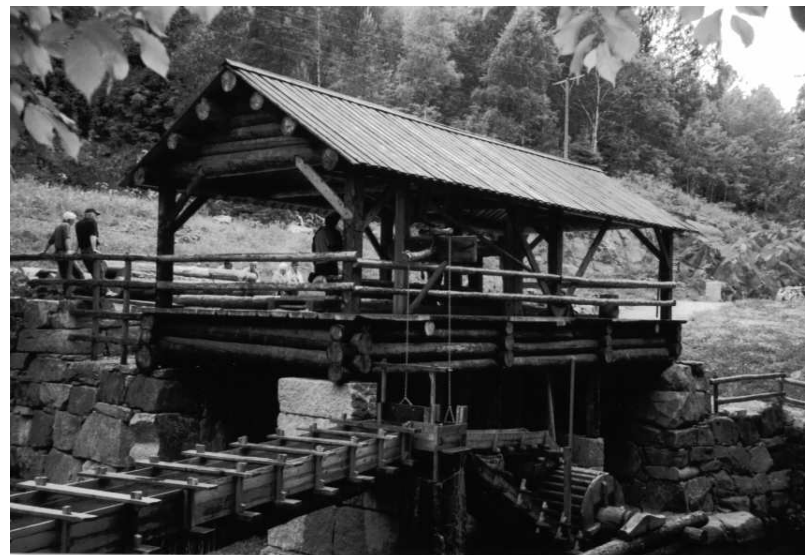
OPPGANGSSAGA I GJERSJØELVA

Langs Gjersjøelva fantes det i sin tid ikke mindre enn fire oppgangssager samtidig i nedre og øvre fall. Det har vært oppgangssager i drift i Gjersjøelva fra tidlig på 1500-tallet til tidlig på 1900-tallet. Drift av sag og møller og annen aktivitet i Gjersjøelva har vært nær knyttet til Ljansgodset. Lesetoff for å sette seg inn i hele historien finnes i "Oppegårds Historie", skrevet av Eivind Barca ved kommunens 50-årsjubileum i 1965, og i et eget hefte, "Kulturminner i Gjersjøelva", utgitt av Oppegård kommune tidlig i 1990-årene, skrevet av Ragnhild Krogness.

En restaurert oppgangssag er reist i Gjersjøelva, nedre fall i 1990-årene, og satt i drift sommeren 2002. Fra brua over Gjersjøelva på Ingierstrandveien er det fin utsikt ned til saga. Det var Oppegård Jeger- og Fiskeforening som i 1991 tok initiativ til å få reist saga. Egentlig startet det med at foreningen ønsket å gjøre inngrep i elva for å bedre forholdene for laks og sjøørret i elva. Forutsetningen for å gjøre nødvendige inngrep i elva bl.a. etablering av laksetrapp i nedre fall, var at restene av kulturminner ble tilfredsstillende ivaretatt. I løpet av et drøyt 10-år har rekonstruksjon av oppgangssaga kommet i stand, ved samarbeid mellom Jeger og Fisk, og etter hvert flere foreninger, bl.a. Historielagert, og kommunen, grunneier og staten. Samtidig er det etablert en tur- og kultursti fra elva og opp i området Hvitebjørn og Bestemorstranda.

Saga er reist etter mønster av en rekonstruert sag på Dovre, og det er brukt ekspertise derfra til rådgivning for saga i Gjersjøelva. Lokalt må nevnes Harald Lundstedt som pådriver for å få i stand saga, og både velvilje og økonomisk støtte fra grunneier Fred Hallager Juul. Oppegård kommune har tatt det tyngste økonomiske løftet i prosjektet.

Fortsettelse side 11.

Fra KULLEBUNDEN til KOLBOTN

En diktatorisk avgjørelse.

Jeg har i det siste gått gjennom Østlandets Blad for 1919-21. Det var akkurat den tiden denne navnestriden sto på. Jeg leste det ene sinte innlegget etter det andre. Her ble de ikke spart på kruttet!

Foranledningen var at det var gjennomført en ny rettskrivning i 1918. NSB sendte derfor brev til kommunene om noen av stasjonsnavnene ikke burde endres i henhold til denne rettskrivningen. I Oppegård ble det nedsatt en komite bestående av forfatteren Oskar Braaten (formann), lærer Einar Holm, lærer Nils Moksnes, overlærer M Gran og stipendiat Fr Macody Lund.

Oskar Braaten var vel egentlig ikke noen målmann, men han syntes Kullebunden var for danskpreget og ville ha et skikkelig norsk navn og foreslo Kolbotn. Han hevdet at det ikke manglet på "norske" navn når det gjaldt husnavn i bygden. Her er noen: Kringsjø, Heimkjær, Granheim, Haugen, Fjellheim. Den overveiende del av befolkning gikk mot Kolbotn. Noen kunne til nød godta Kullbunn, men de fleste ville beholde Kullebunden. Også stasjonsnavnene Myrvold og Oppegaard var til vurdering. For å unngå den postale forvirringen ble Greverud foreslått for Oppegaard.

Det var delte meninger i komiteen. Myrvold blir til Myrvoll (enstemmig), Oppegaard blir Greverud (2 mot 2), Kullebunden blir Kolbotn (3 mot 1 stemme (Gran)). Gran gikk inn for Kullebunn subsidiært Kølabbånn.

Etter denne innstillingen må Braaten tåle følgende i ØB: "... Efter den form og det indhold den av Dem skrevne flertallsindstilling har faat maa jo enhver forstaa at De har hatt liten tid, men naar De har hat tid til at befatte Dem med saken overhodet, ja sogar har overtat hvervet som komiteens formand, saa venter alle interesserte – og det er ikke faa – at De ogsaa avser tid til at imøtegeaa ihvertfald det *saglige* i min kritik. Vil De ikke det, saa har vel De ogsaa Deres grunde derfor, og det kan da ikke være andre end at De ikke kan. Oppegaard den 21. januar 1920. Ærbødigst Einar Bratland."

Herredsstyret gikk inn for Myrvoll, Oppegård og Kullbunn. Kun ordføreren (Harald Johnsen Ap) stemte for Kolbotn og dette medførte følgende i ØB: "... Tilslut uttaler ordføreren haab om at hans standpunkt ved avgjørelsen blir det seirende. Jeg tillater mig at spørge hr. ordføreren om han virkelig haaber eller ønsker at amtmand eller regjering skal omstyrte en beslutning som er fattet med 23 mot 1 stemme? Er det tilfælde maa vi virkelig beklage at vi har faat en saadan representant i herredsstyret og endnu beklagligere er det at en representant med saadanne anskuelser om en kommunes selvbestemmelsesret er blit bygdens ordfører.

M. N. H."

Så kom avgjørelsen fra departementet: Kolbotn skal stasjonen hete. Trass i klage ble avgjørelsen stående. Dette ble stadfestet med nye stasjonsskilt i 1922. Mot Myrvoll og Oppegård var det ingen protester.

E B

DET KOM EN PIKE VANDRENDE

Igjen har Follo Museum og Tone Holte satt opp et par syng- og fortellerforestillinger om tre typiske kvinneskikkelser fra Follomiljø for ca 100 år siden.

Undertegnede angrer ikke på at han endelig gjorde alvor av å være deltaker i Tone Holtes artige rundgang på museet med frodige Kake-Anna, strenge frøken Monsen, og peppermøen frøken Amalie.

En gruppe på 20-30 mennesker fikk oppleve ikke bare å være tilskuere, men nærmest medspillere i flere sekvenser. Vi fikk småroller å bekle underveis, smårefreng å synge med i, og vi ble identifisert i persongalleriet som frøken Amalie sladret i vei om... For ikke å snakke om de som ble identifisert som late og slemme i skoleklassen til frøken Monsen, og vi som ble "loppet" for penger av Kake-Anna. Barna i deltakergruppen gjorde store øyne da de godt voksne sang med i en av de riktig gamle – og for oss kjente – "skole"-sangene.

Dette var en forestilling vel verd sin tid. Måtte bare Tone Holte sette opp flere. I tilfelle kan Oppegård Historielags medlemmer trygt oppfordres til å få med seg Tone Holtes kvinnefigurer. Kanskje det kunne melde seg interesse for at vi legger opp til en egen forestilling ?

Fornøyd "deltaker" EW.

OLDTIDSVEIEN FRA SYD TIL NORD

INNLEDNING

Vi har beskrevet oldtidsveiene i Oppegård – bitvis – i tidligere numre av medlemsbladet:

- Kirkeveien/Oldtidsveien Kurud – Oppegård kirke i nr. 1-2001.
- Grønliåsen – Fløysbonn i nr. 2-2001
- Hvitebjørn – Bjørnsrud i nr. 1-2002
- Oppegård kirke – Torbjørnrud i nr. 2-2002

Denne gang tar vi for oss strekningen Haugbro – Fløysbonn.

Dermed har vi dekket hele traseen for Oldtidsveien øst i kommunen. Denne traseen var den mest sentrale for gjennomgangstrafikken mellom Oslo og Østfold, og til/fra Bohuslän og København. Den var datidens riksvei nr. 1, men også viktig for ferdselen lokalt, bl.a. knyttet opp mot Fløysbonn hovedgård.

Vi vil komme tilbake til de resterende deler av Oldtidsveien på langs av Svartskog, og Oldtidsveien/Kirkeveien øst-vest med overfart over Gjersjøen.

STREKNINGEN FRA HAUGBRO GJENNOM SÆTRE

Ved passering Haugbro følger Oldtidsveien og Den Fredrikshaldske Kongevei samme trase. Andre traseer enn ”høybrua” kan ikke være aktuelle ved passering av Sætrebekken. Veien videre nordover gjennom bebyggelsen kan bare påvises enkelte steder. Den gikk gjennom Nedre Sætre gård nær nåværende fotballbane, bort Fageråsveien, og deretter gjennom tunet på Sætrebråten, Videre nord-østover, under jernbanefyllinga (før jernbanens tid), og forbi ”Bergsjødammen” (som nå bare er et søkk i terrenget øst for jernbanen).

Historielaget arbeider med å fastslå den korrekte traseen gjennom Nedre Slåbråten. Traseen blir igjen synlig der Bjerkeveien gjør en knekk fra nord-østlig retning til omtrent rett øst Ca. 50 m opp i stien, ved lysløypa, står en opplysningstavle som Oppegård Vel har besørget satt opp i sam-arbeid med Oppegård Idrettslag og Historielaget. Her står også det første av flere flotte skilter ”Oldtidsveien” langs traseen.

I dette området vil en eventuell ny vei til boligfeltet på ”Øvreskogen” krysse Oldtidsvei-traseen. Herfra og nordover gikk historielagets rusletur våren 2003 (og flere ganger tidligere).

SÆTRESKOGEN - GRYTEBRÅTEN

Oldtidsveien går i svak stigning ca. 100 m og deretter i slyng mellom småmyrer på et stort sett flatt parti i ca. 200 m. Her støter vi på de første skiltene som markerer traseen. Traseen får en kort strekning en litt mer nord-vestlig retning, mens den så følger dalsiden i ”tørr avstand” fra bekken stort sett nordlig retning opp til Nylenna. Like før Nylenna har vi en steinsatt (nå igjenfylt) brønn like ved veggen. Ved Nylenna står igjen en opplysningstavle lik den nede ved Sætreskogen.

Husene på Nylenna er borte. Den idylliske plassen brukes nå som utfartssted for bl.a. speiderne, og det er anlagt leirplass på stedet. Plassen Nylenna fantes ikke i eldre tider, den ble ryddet ca. 1880 og revet i 1960-årene (Oppegård Historielags kalender 1992).

Etter Nylenna går traseen i en nydelig skogsti svakt nord-østover i et par hundre meter, der den ender opp i en liten oppoverkneik, hvor det på toppen ses rester etter grunnmurer fra gammel bebyggelse. Kanskje det er noen som har peiling på hva steinsettingene har vært? Deretter kommer man straks inn på innmarka på Østre Greverud, markert med en grøft og litt ryddestein. Herfra ble veifaret neddyrket for en del år siden. Det er ca. 100 m bort til stedet der Grytebråten lå. Innmarka er igjenvokst med tett løv-vegetasjon.

Restene etter steinmurer i et løvtrebevokst område viser plassens beliggenhet. Siste hus på Grytebråten lå etter sigende ca. 50 m sør-vest for de nevnte steinansamlingene, men den ble borte i 1960-årene.

Områdene rundt både Nylenna og Grytebråten ble reddet fra å bli en del av golfbaneanlegget, og gudsjelov for det....

Kanskje Grytebråten en dag kan gjenskapes i en eller annen form serveringssted eller lignende, i et område for tur og kulturstier?

Primus motor for skiltopplegget
Per Næss.

GRYTEBRÅTEN – SAGSTUA – SØNSTERUD

Nord for Grytebråten stiger traseen litt i terrenget mot nord-øst, flater ut og skrånar nedover rett nord mot bekken fra Grytetjern. De siste 100 metrene er ødelagt av skogsmaskinkjøring og deretter fylt i med kvist fra området rundt – gjort bevisst? Traseen er imidlertid foreløpig lett å identifisere. Videre nordover går traseen over tunet på Sagstuen, og i gårdsveien nordover mot Sønsterud. Fra krysningen med lysløypa som kommer oppfra Østli, gikk Oldtidsveien mot nord-vest, krysset bekkedaret oppe mot skogbrynet, og inn i skogen hvor den igjen etter ca 150 m krysser bekken. Her er vi kommet fram til stedet hvor beskrivelsen av oldtidsveien fra nord slutter, se medlemsbladet nr. 2-2001.

BEVARING OG BRUK AV KULTURMINNER I UTMARK

Historielaget ønsker å få skiltet hele strekningen på samme måte som Oppegård Vel har gjort det mellom Sætreskogen og Grytebråten. Noen strekninger vil kunne gås sammenhengende, andre ikke, både pga av bebyggelse (Sætreskogen og Fløysbonn) og gårdstun/dyrket mark (Sagstuen og Sønsterud). Det er intensjonen å arbeide for å få dette til likevel, bl.a. ved hjelp av traseer utenom kritiske områder. Dette medfører mye arbeid – og kostnader. Vi regner med å kunne engasjere medlemmer til rydding osv etter hvert som behovet oppstår.

Beskrivelsene ovenfor er nedtegnet i samråd med Eivind Barca, jf også rusleturen våren 2003, og en befarung med Barca og Bjørn Lunder..

E. Wenger

Nytt er godt, men gammelt er best.

Norsk ordspråk.

